

**De relatie tussen persoonlijkheid en externaliserend
probleemgedrag bij jongens die verblijven binnen een klinische-
en niet klinische setting.**

Auteur	M.N.M. De Vreede
Studentnummer	0477664
Opleiding	Orthopedagogiek
Werkveld	Jeugdzorg
Faculteit	Sociale Wetenschappen, Universiteit Utrecht
Thesisdocent	Dhr. Dr. P. Prinzie

Voorwoord

Het heeft heel wat voeten in de aarde gehad om tot deze master thesis te komen. Uiteindelijk ben ik dan ook trots dat het na vele jaren van denken, twijfelen, opgeven, opnieuw beginnen en weer vol goede moed doorgaan me toch gelukt is om de laatste letter op papier te krijgen. Dit was me echter nooit alleen gelukt.

Allereerst wil ik graag alle jongens bedanken die aan dit onderzoek meegewerkt hebben. Zonder hen had dit onderzoek niet tot stand kunnen komen. Daarnaast wil ik een speciaal woord van dank uitspreken naar dr. Peter Prinzie, mijn begeleider. Mede door zijn begrip, geduld, ondersteuning en aanmoediging is deze thesis geworden tot wat het nu is. Tot slot wil ik mijn familie en vrienden bedanken voor hun onuitputtelijke steun en geloof in mij! Zonder hen had ik allang opgegeven maar zij wisten me te blijven motiveren.

Abstract

This study examined the relation between personality and externalizing problem behavior in male adolescents. This research took place in a youth care and a youth custodial institution (SJSJ-group) and a regular secondary school (control-group). The relation between adolescent personality and externalizing problem behavior was investigated using self-reports on the Youth Self Report (YSR) and the Hierarchical Personality Inventory for Children (HiPIC) of 92 male adolescents aged 12 to 22 years. The HiPIC measures five personality's dimensions: emotional stability, extraversion, agreeableness, conscientiousness and openness to experience. The YSR measures aggressive and delinquent behavior. The results revealed differences between the personality traits conscientiousness and extraversion of the two groups. The control group shows a significant higher score on the personality dimension extraversion. The SJSJ-group shows a higher score on the personality dimension conscientiousness. This study revealed also differences in levels of aggressive and delinquent behavior between the two groups. A significant relation between personality and externalizing problem behavior was found, only for the SJSJ-group. Within this group the personality dimension extraversion is positively related to externalizing problem behavior. The personality dimension agreeableness is negatively related to externalizing problem behavior for the SJSJ-group. The results of this study underline the importance of personality factors for the understanding of externalizing problem behavior and may implications for diagnostics, prevention and treatment.

Samenvatting

Deze studie onderzoekt de relatie tussen persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag bij jongens die verblijven binnen een klinische- en niet klinische setting. De onderzoekspopulatie bestond uit jongens die verbleven binnen Stichting Jeugdzorg Sint Joseph (SJSJ) en thuiswonende jongens die regulier middelbaar onderwijs volgden (controlegroep). De relatie tussen persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag bij deze twee groepen werd onderzocht door middel van de Youth Self Report (YSR) en de Hierarchical Personality Inventory for Children (HiPIC), twee zelfrapportage vragenlijsten. Voor het onderzoek werden 46 jongens uit de klinische setting en 46 jongens uit de controlegroep, tussen de 12 en 22 jaar onderzocht. De HiPIC meet vijf persoonlijkheidsdimensies: emotionele stabiliteit, extraversie, welwillendheid, consciëntieusheid en vindingrijkheid. De YSR meet agressief en delinquent gedrag. Dit onderzoek laat verschillen zien in de persoonlijkheidsdimensies consciëntieusheid en

extraversie tussen de controlegroep en de SJSJ-groep. De controle groep scoort significant hoger op de persoonlijkheidsdimensie extraversie en de SJSJ-groep scoort significant hoger op consciëntieusheid. Daarnaast laat deze studie ook verschillen zien in externaliserend probleemgedrag tussen de twee groepen, op beide subschalen. Ook is er een verband gevonden tussen de persoonlijkheidsdimensies en externaliserend probleem gedrag, maar alleen voor de SJSJ-groep. In controlegroep werd geen verband gevonden. Het onderzoek toont aan dat er een positief verband is gevonden tussen de persoonlijkheidsdimensie extraversie en externaliserend probleemgedrag en een negatief verband tussen de persoonlijkheidsdimensie welwillendheid en externaliserend probleemgedrag. De resultaten van dit onderzoek benadrukken nogmaals hoe belangrijk deze factoren zijn voor een betere diagnostiek, preventie en behandeling van jongens binnen justitiële jeugdinrichtingen.

Inleiding

Externaliserend (probleem)gedrag

In de laatste jaren is er steeds meer onderzoek verricht naar externaliserend gedrag. De belangrijkste reden hiervoor is dat externaliserend gedrag gezien wordt als een ernstig ontwikkelingsrisico (Henricsson & Rydell, 2004). Het vertonen van externaliserend gedrag op jonge leeftijd vergroot namelijk de kans op externaliserende problemen gedurende de adolescentie en volwassenheid (Broidy et al., 2003; Moffitt, Caspi, Harrington, & Milne, 2002). Daarnaast spelen de zichtbaarheid en negatieve sociale consequenties van de gedragingen een belangrijke rol (Deković, 1999). In dit onderzoek wordt uitgegaan van de definitie die Keil en Price (2006) stellen. Zij definiëren externaliserend gedrag als gedrag dat “openlijk en vernietigend is en de schending van sociale normen omvat”. Hierbij valt te denken aan hyperactiviteit, oncorrigeerbaar gedrag en gedragsproblemen (Maughan, Christiansen, Jenson, Olympia, & Clark, 2005) en ongehoorzaamheid, vernielzucht en agressief gedrag (Batum & Yagmurlu, 2007). Externaliserend gedrag wordt vaak onderverdeeld in twee syndromen namelijk agressief en delinquent gedrag. Onder agressief gedrag wordt openlijk gedrag, zoals pesten en vechten verstaan. Delinquent gedrag omvat heimelijk gedrag, zoals geen schuldbekentenis, stelen, alcohol- en drugsgebruik (Achenbach, 1991; Verhulst, Van Der Ende, & Koot, 1996). De studies die er op dit gebied gedaan zijn hebben veelal externaliserend gedrag bekeken en is er geen onderscheid gemaakt tussen agressief en delinquent gedrag (Prinz et al., 2003; Shaw & Bell, 1993). Het afzonderlijk bestuderen van deze twee syndromen is echter van belang omdat uit onderzoek blijkt dat deze onderling van elkaar verschillen (Stanger, Achenbach, & Verhulst, 1997). Agressie kan gezien worden als een predictor voor het ontwikkelen van delinquent gedrag. Zoals eerder beschreven bestaat agressief gedrag uit openlijk gedrag en omvat delinquent gedrag heimelijk gedrag. Bij de instandhouding van delinquent gedrag is de stabiliteit van agressie heel belangrijk. Daarnaast kan agressief gedrag kan gezien worden als de meest stabiele vorm van gedrag (Tolan & Gorman-Smith, 1998). Ook het onderzoek van Bongers en collega's (2003) toont aan dat er verschillen zijn tussen agressief en delinquent gedrag. Uit dit onderzoek komt naar voren dat agressie een piek laat zien in de kinderjaren en afneemt richting de adolescentie. Bij personen waarbij agressie een indicator is voor een mogelijke ontwikkeling van delinquent gedrag blijft het niveau van agressiviteit hoog en stabiel (Berk, 2006).

Delinquent gedrag begint vaak in de basisschooljaren maar duurt voort tot in de adolescentie en volwassenheid. Verschillende onderzoeken tonen aan dat voor de ernst en continuïteit van

het antisociale gedrag en de daaruit voortkomende gedragsproblemen de beginleeftijd en de hardnekkigheid van het optreden van het delinquent gedrag bepalend zijn ((Fergusson, Lynskey, & Horwood, 1996; Jenglum Bartusch, Lynam, Moffit, & Silva, 1997). Er kan een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen antisociaal gedrag en de daarmee gepaard gaande gedragsproblemen die in de vroege kindertijd ontstaan en het antisociale gedrag dat uitsluitend voorkomt in de adolescentie ontwikkelingsfase. Bij de eerste groep kan men vaak een patroon van gedragsproblemen onderscheiden dat reeds zichtbaar wordt in de kleutertijd en gekenmerkt is door opstandig en ongehoorzaam gedrag. Dit gedrag zal over de tijd heen blijven toenemen en tijdens de adolescentie uiteindelijk escaleren tot ernstige gedragsproblemen. De tweede groep daarentegen laat alleen in de adolescentie ontwikkelingsfase dergelijk antisociaal gedrag zien, daarna verdwijnt dit gedrag vrijwel geheel (Moffitt, 1993).

Veel onderzoekers richten hun aandacht op onder andere de ontwikkeling en het verloop van externaliserend gedrag. Dit is niet vreemd te noemen omdat de gevolgen zowel van invloed kunnen zijn op de persoon zelf als op de omgeving en de maatschappij.

Persoonlijkheid

Door de jaren heen is er steeds meer onderzoek verricht naar persoonlijkheid. In dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van de definitie van persoonlijkheid die Shiner en Caspi (2003) hanteren. Zij definiëren persoonlijkheid als “karakteristieke gedragingen, gedachten en gevoelens die de ene persoon onderscheiden van de andere en die relatief constant blijven in de tijd en over situaties heen”. Binnen onderzoek naar de persoonlijkheid van adolescenten en volwassenen bestaat redelijke consensus dat deze karaktereigenschappen kunnen worden samengevat in vijf dimensies, de Big Five genoemd. (Prinzle et al., 2003). De Big Five is een veelgebruikt model dat karaktereigenschappen onderverdeeld in vijf persoonlijkheidsdimensies (McCrae, 2006). Het gaat hierbij om de persoonlijkheidsdimensies: emotionele stabiliteit, extraversie, welwillendheid, consciëntieusheid, en vindingrijkheid (Barbaranelli, Caprara, Rabasca, & Pastorelli, 2003; Caspi, Roberts, & Shiner, 2005; Shiner & Caspi, 2003). De dimensie emotionele stabiliteit zegt iets over de stressbestendigheid. Extraversie zegt iets over de mate van optimisme en energie. De dimensie welwillendheid beschrijft de kenmerken die tot uiting komen in interactie met andere personen, zoals empathie, gehoorzaamheid en dominantie (Prinzle, 2007). Bij volwassenen wordt de term vriendelijkheid voor deze dimensie gebruikt. Consciëntieusheid zegt iets over de ordelijkheid, concentratie en ambitieusheid.

Vindingrijkheid geeft aan in welke mate de persoon openstaat voor, en omgaat met nieuwe (intellectuele) ervaringen (Prinzle, Deković, & Reitz, 2008). Verschillende onderzoeken laten zien dat de persoonlijkheidskenmerken van een kind een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van externaliserend gedrag (Eisenberg et al., 2005; Galambos, Barker, & Almeida, 2003; O'Connor, 2002).

Persoonlijkheid in relatie tot externaliserend gedrag

In veel studies naar persoonlijkheid en probleemgedrag wordt er een relatie gevonden tussen persoonlijkheid en het ontstaan van externaliserend gedrag (Leeuwen, Mervielde, Braet, & Bosmans, 2004). Zo is gevonden dat een lage score op zorgvuldigheid en welwillendheid en een hoge score op extraversie in relatie staan tot meer externaliserend gedrag (Prinzle et al., 2003; Verheij & Verhulst, 2003). Deze resultaten komen overeen met andere studies, waarin werd gevonden dat lagere scores van zorgvuldigheid en welwillendheid gerelateerd zijn aan externaliserend gedrag (Krueger, Caspi, Moffitt, Silva, & McGee, 1996; Van Leeuwen, Mervielde, Braet, & Bosmans, 2004). Deze onderzoeken laten zien dat personen met een hoge score op de dimensie welwillendheid goed met anderen overweg kunnen en ze laten prosociaal gedrag zien, zoals nabijheid, vrijgevigheid, empathie en beleefdheid. Hoe hoger deze personen scoren op welwillendheid hoe minder externaliserend probleemgedrag ze zullen vertonen. Een lage score op welwillendheid toont aan dat deze personen slecht in de omgang met anderen zijn en vaak zelfs pestgedrag vertonen. Deze personen kunnen omschreven worden als egoïstisch, onbeleefd, hatelijk, agressief, koppig en manipulatief (Shiner & Caspi, 2003). Deze personen zullen meer externaliserend probleemgedrag laten zien. Consciëntieusheid kent meerdere facetten waaronder aandacht, inhibitiëncontrole en prestatiegerichtheid (Shiner & Caspi, 2003). Een hoge score op de dimensie consciëntieusheid staat voor zorgvuldigheid, verantwoordelijkheid, ordelijkheid en netheid. Deze personen zullen eerst denken en dan pas doen. Een lage score op consciëntieusheid staat voor onnadenkend, onverantwoordelijk handelen en onbetrouwbaar. Daarnaast bezitten deze personen weinig doorzettingsvermogen en zijn ze snel afgeleid. Deze onderzoeken tonen ook aan dat een lage score op de dimensies welwillendheid en consciëntieusheid en een hoge score op extraversie in relatie staan met meer externaliserend gedrag. Daarnaast kwam bij jongeren die konden worden omschreven als extravert, onwelwillend en niet consciëntieus meer externaliserend probleemgedrag voor dan bij andere jongeren (John, Caspi, Robins, Moffitt, & Stouthamer-Loeber, 1994; Prinzle et al., 2003). Ook Krueger, Caspi, Moffitt, Sliva en McGee (1996) en Van Leeuwen, en collega' (2004) vonden een relatie tussen

externaliserend gedrag en lage scores op consciëntieusheid en welwillendheid. Uit het onderzoek van Mervielde en collega's (2005) bleek dat externaliserende problemen negatief correleren met consciëntieusheid en welwillendheid. Dit wil zeggen dat hoe hoger een persoon scoort op de dimensies consciëntieusheid en welwillendheid hoe minder externaliserende problemen deze persoon laat zien.

Zoals beschreven hebben maar weinig studies die de relatie tussen persoonlijkheid en externaliserend gedrag onderzochten een onderscheid gemaakt tussen agressief en delinquent gedrag (Bettencourt, Talley, Benjamin, & Valentine, 2006). Het beperkte onderzoek laat zien dat er een positief verband is tussen emotionele stabiliteit en agressief gedrag (Trinic, Brarancic, & Nazor, 2008). Daarnaast komt in het onderzoek van Trinic, Brarancic en Nazor (2008) naar voren dat welwillendheid negatief gerelateerd is aan agressief gedrag. De overige persoonlijkheidsdimensies lieten geen significant verband zien met agressief gedrag (Sharpe & Desai, 2000). Over de relatie tussen de persoonlijkheidsdimensies en delinquent gedrag is nog weinig onderzoek gedaan. Wel kan uit het onderzoek van Miller en Lynam (2001) afgeleid worden dat een lage score voor welwillendheid een aanwijzing kan zijn voor het ontstaan van antisociaal gedrag en delinquentie. Enkele kenmerken van personen met een lage welwillendheid zijn gewelddadigheid, egocentrisme, jaloezie en onverschilligheid ten opzichte van anderen. Deze kenmerken lijken overeen te komen met mensen die criminele feiten begaan.

Strafrechtelijk en civielrechtelijk geplaatste jongeren

Voornamelijk op het gebied van residentiële jeugdzorg hebben de laatste jaren grote veranderingen plaatsgevonden. Mede door de vele media aandacht voor jongeren die op basis van een civielrechtelijke titel in een justitiële jeugdinrichting waren geplaatst, is de discussie over het wel of niet scheiden van straf- en civielrechtelijke geplaatste jongeren weer opgelaaid. Door velen werd deze samenplaatsing als ongewenst beschouwd (Goderie, Mak, Stekete, & Wentink, 2004). Dit omdat het de behandeling van jongeren met (ernstige) gedragsproblemen niet ten goede zou komen en ze mogelijk ongewenste gedragingen over zouden nemen van de strafrechtelijk geplaatste jongeren. In 2005 heeft het kabinet de Tweede Kamer laten weten de wet op de jeugdzorg te willen wijzigen. Dit omdat ze van mening is dat jongeren met ernstige gedragsproblemen in een gesloten setting in de jeugdzorg moeten worden behandeld (programmaministerie Jeugd en Gezin). Op 18 december 2007 is de gewijzigde wet op de jeugdzorg aangenomen. Door de wijzigingen in de wet wordt het mogelijk gemaakt jongeren met een civielrechtelijke titel en jongeren met een strafrechtelijke

titel voortaan gescheiden te behandelen. Per 1 januari 2010 is de scheiding tussen straf en civiel gerealiseerd.

In een justitiële jeugdinstelling wordt vrijheidsbeneming van jongeren ten uitvoer gelegd. Centraal staat opvoeding en resocialisatie van de jongeren, daarnaast is het aspect van beveiliging en bescherming van de maatschappij van belang, evenals de bescherming van de jongere zelf. Voordat de gewijzigde wet op de jeugdzorg in werking trad, verbleven jongeren met een civielrechtelijke titel samen met jongeren met een strafrechtelijke titel binnen een justitiële jeugdinstelling. Binnen de justitiële jeugdinstelling was in zowel de bejegening als in de aanpak de zorgbehoefte van de jongeren leidend en niet de juridische titel. Volgens critici mogen jongeren met (ernstige) gedragsproblemen niet samen geplaatst worden met strafrechtelijk geplaatste jongeren omdat dit de behandeling niet ten goede komt. Het onderzoek van het Verwey-Jonker instituut (Goderie, Mak, Steketee, & Wentink, 2004) toont echter aan dat het merendeel van de strafrechtelijk geplaatste jongeren ook gedragsproblemen vertoont. Daarnaast heeft het merendeel van de civielrechtelijk geplaatste jongeren ook een strafbaar feit gepleegd maar wordt hier niet voor veroordeeld.

Transitie jeugdzorg

De wetwijziging is het gevolg van een langdurige politieke en maatschappelijke discussie om strafrechtelijk en civielrechtelijk geplaatste jongeren te scheiden (jaarplan Het Keerpunt, 2007). Het feit dat jongeren met een jeugdbeschermingsregel en jongeren die een straf of een strafrechtelijke maatregel opgelegd hebben gekregen in dezelfde instelling verblijven, wordt naar de huidige maatschappelijke en politieke opvattingen als ongewenst beschouwd (Boendermaker & Bruinsma, 2007). Vooral de Stichting Misplaatst heeft zich afgelopen jaren hard gemaakt voor een scheiding tussen straf en civiel, met als voornaamste argument dat civiele plaatsing in een jeugdgevangenis in een kader gebeurt dat onvoldoende bescherming biedt aan deze jongeren.

Civielrechtelijk

Tot 1 januari 2008 werden jongeren met zeer ernstige gedragsproblemen, zoals agressieve gedragsstoornissen, antisociaal en opstandig gedrag of loverboys- problematiek, in een justitiële jeugdinstelling (JJI) geplaatst. Dit gebeurde op basis van een civielrechtelijke titel, namelijk de machtiging uithuisplaatsing en plaatsing in een justitiële jeugdinstelling (programmaministerie Jeugd en Gezin). Met de invoering van de wetwijziging valt deze groep jongeren niet langer onder de justitiële jeugdzorg maar onder de gesloten jeugdzorg, oftewel jeugdzorg^{plus}.

De doelgroep voor de jeugdzorg^{plus} voorziening bestaat uit jongeren met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen, die niet te helpen zijn via algemene voorzieningen zoals het onderwijs, de jeugdgezondheidszorg of het maatschappelijk werk (Boendermaker & Bruinsma, 2007). In tegenstelling tot jongeren die in een JJI geplaatst worden, gaat het om jongeren die niet strafrechtelijk veroordeeld zijn.

Strafrechtelijk

Vanaf 2010 kunnen in beginsel alleen jongeren met een strafrechtelijke titel in een justitiële jeugdinrichting verblijven. Deze jongeren kunnen slechts op drie gronden in een justitiële jeugdinrichting worden geplaatst: voorlopige hechtenis, jeugddetentie en de maatregel tot plaatsing in een inrichting voor jeugdigen (pij-maatregel). De doelgroep bestaat uit jongeren die een misdrijf hebben begaan of waarbij uit de gedragingen van de verdachte blijkt dat er ernstig gevaar bestaat dat de verdachte vlucht; of indien uit de omstandigheden blijkt dat de maatschappelijke veiligheid in gevaar is. Bij jeugddetentie gaat het vaak om jongeren met een externaliserende gedragsproblematiek, waarvan gedragsstoornissen en agressie het meest voorkomen (Loeffen, 2007). Deze groep heeft in tegenstelling tot de groep pij-ers, op het eerste gezicht geen heropvoeding nodig. Bij de pij-ers gaat het om een groep delinquente jongeren die op basis van een persoonlijkheidsonderzoek een heropvoeding of behandeling nodig hebben. Het gaat doorgaans om jongeren van twaalf tot achttien jaar met ernstige gedrags- en opvoedingsproblemen, ernstige psychiatrische problematiek, die problemen hebben op meerdere leefgebieden en die een gevaar voor zichzelf en/of hun omgeving vormen (Boendermaker, 2005). Omdat de pij-maatregel in het huidige jeugdsanctierecht de zwaarste strafrechtelijke maatregel is, moet door de jongere aan drie strenge criteria zijn voldaan voordat de jeugdrechter deze vrijheidsbeperkende maatregel kan opleggen. Namelijk; eis van voorlopige hechtenis, beveiligingscriterium en ontwikkelingscriterium. Wanneer deze voorwaarden niet cumulatief zijn voldaan kan de rechter kiezen voor een civielrechtelijke interventie (de commissie Fokkens, 1993-1994).

Voor zowel strafrechtelijk geplaatste als civiel rechtelijk geplaatste jongeren ligt een rechtelijke uitspraak ten grondslag aan de plaatsing

Doel van het onderzoek

Het doel van het huidige onderzoek is inzicht krijgen in de relatie tussen de persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag bij jongens die verblijven binnen Stichting Jeugdzorg Sint Joseph (SJSJ) en de controlegroep, jongens die thuis wonen en regulier middelbaar onderwijs volgen. Er is nog relatief weinig onderzoek verricht naar jongens die in een JJI verblijven. Dit komt omdat deze doelgroep moeilijk te bereiken is en vaak wordt beschermd door ouders/verzorgers of de instelling. Het is echter zinvol om meer inzicht te krijgen in deze doelgroep, vooral over hun persoonlijkheid omdat persoonlijkheid gezien wordt als de dynamische organisatie van psychosomatische systemen binnen het individu, die de aanpassingen aan zijn omgeving bepalen (Allport, 1937, zoals geciteerd in Akse, Hale, Engels, Raaijmskers, & Meeus, 2004). Juist deze doelgroep heeft vaak moeite om zich aan te passen aan zijn omgeving. Daarnaast benadrukt de uitspraak van Krueger, Caspi en Moffitt (2000) ‘Where problem behaviours are concerned, personality clearly matters’, hoe belangrijk onderzoek naar de relatie tussen persoonlijkheid en probleemgedrag is. Het onderzoek van Klimstra (2010) heeft aangetoond dat probleemgedrag effect heeft op de persoonlijkheid van een individu, dit effect is echter bidirectioneel. Meer kennis over factoren die van invloed zijn op externaliserend probleemgedrag dragen bij aan een betere diagnostiek, behandeling en mogelijk ook preventie. Naast meer inzicht krijgen in de persoonlijkheid en externaliserende gedragsproblemen van de jongens die verblijven binnen SJSJ en het verschil met de controlegroep is ook een doel van dit onderzoek om te bekijken of strafrechtelijk en civielrechtelijk geplaatste jongens van elkaar verschillen op het gebied van persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag. Tot nu toe werd er voornamelijk vanuit gegaan dat deze twee groepen sterk van elkaar verschillen, waardoor ze nu zelfs gescheiden geplaatst worden, maar er heeft maar een gering aantal onderzoeken naar plaatsgevonden. Meer onderzoek naar deze doelgroep is dan ook zeer wenselijk voor zowel de politiek, de instellingen, de behandelaars en natuurlijk de jongens zelf. Zodat zij op een zo goed mogelijke manier opgevangen en/of behandeld kunnen worden.

Onderzoeksvragen

Voor het onderzoek zijn volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Verschilt de persoonlijkheid van jongens die verblijven binnen SJSJ van jongens uit het regulier onderwijs (de controlegroep)?
- Verschilt het externaliserend probleemgedrag van jongens die verblijven binnen SJSJ van jongens uit het regulier onderwijs?

- Is er een verband tussen persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag van jongens die verblijven binnen SJSJ en jongens uit het regulier onderwijs?

Naar aanleiding van het onderzoek van Shiner en Caspi (2003) wordt verwacht dat de persoonlijkheid van de jongens die verblijven binnen SJSJ, verschilt van de persoonlijkheid van de controlegroep. Dit onderzoek toont aan dat personen die hoog scoren op de dimensie extraversie kunnen worden omschreven als ‘outgoing’, expressief, energiek en dominant, dit tegen zowel leeftijdsgenoten als tegen volwassenen. Personen die laag scoren worden omschreven als stil, gesloten en volgzaam naar anderen. De jongens die verblijven binnen SJSJ kunnen veelal worden omschreven als dominant, expressief met gedrag dat naar buiten/ naar andere personen toe gericht is. De verwachting is dat de controlegroep meer gematigd gedrag zal laten zien. Verwacht wordt dat de SJSJ-groep hoog zal scoren op de dimensie extraversie, de controlegroep zal niet hoog en niet laag scoren op deze dimensie. Personen die hoog scoren op de dimensie welwillendheid kunnen goed met anderen overweg. Ze laten prosociaal gedrag zien, zoals vrijgevigheid, beleefdheid, tact en empathie. Dit in tegenstelling tot personen die laag scoren, zij kunnen worden omschreven als egoïstisch, agressief, onbeleefd, hatelijk en manipulatief. Zij zullen vaak andere personen pesten (Shiner & Caspi, 2003). Naar verwachting zullen de jongens van de SJSJ-groep laag scoren op deze dimensie en de controlegroep zal hoog scoren op de dimensie welwillendheid. Verantwoordelijkheid, vasthoudendheid, zorgvuldigheid, ordelijkheid en netheid kunnen worden geassocieerd met een hoge score op de dimensie consciëntieusheid. Zij zullen eerst nadenken alvorens te handelen. Personen met een lage score op deze dimensie zullen doorgaans onbetrouwbaar, onverantwoordelijk en onbedachtzaam gedrag vertonen. Daarnaast zijn ze snel afgeleid en hebben weinig doorzettingsvermogen (Shiner & Caspi, 2003). De jongens van de SJSJ-groep zullen naar verwachting laag scoren op deze dimensie. Zij zijn vaak snel afgeleid en handelen impulsief. Verwacht wordt dat de controlegroep hoger zal scoren op deze dimensie. Personen die hoog scoren op de dimensie emotionele stabiliteit zijn snel angstig, onrustig en boos. Daarnaast zijn ze vaak erg onzeker in relaties met anderen en kunnen moeilijk omgaan met spanningen. Typerend is een laag zelfbeeld en een grote mate van schuldgevoel. Jongens binnen de SJSJ-groep kunnen wel omschreven worden als snel boos, maar de andere kenmerken komen niet overeen met deze doelgroep. Naar verwachting zullen zowel de SJSJ-groep als de controlegroep een gematigde score laten zien op deze dimensie. De dimensie vindingrijkheid zegt iets over de creativiteit, nieuwsgierigheid en het intellect vermogen van een persoon waarbij een hoge score aangeeft dat de persoon hierover beschikt. Zowel de

SJSJ-groep als de controlegroep zullen naar verwachting niet hoog en niet laag scoren op deze dimensie. Bovenstaande verwachtingen komen overeen met de resultaten van het onderzoek van Trninic et al. (2008). Dit onderzoek toont aan dat mannelijke gevangenen laag scoren op de dimensie welwillendheid en consciëntieusheid en hoog scoren op extraversie. Ook het persoonlijkheidsonderzoek van Rietveld, Hilhorst en Van Dijk (2000) toont aan dat zowel civiel- als strafrechtelijk geplaatste jongeren stoornissen in de cognitieve, emotionele, sociale en gewetensontwikkeling vertonen.

Verwacht wordt dat het externaliserend probleemgedrag van jongens die verblijven binnen SJSJ verschilt van dat van de controlegroep. Verwacht wordt dat de SJSJ-groep meer externaliserend gedrag laat zien dan de controle groep. Dit geldt ook wanneer externaliserend gedrag wordt gesplitst in de syndromen agressief en delinquent gedrag. Daarnaast wordt verwacht dat wanneer de SJSJ-groep gesplitst wordt in civielrechtelijk- en strafrechtelijk geplaatste jongens er geen wezenlijk verschil in externaliserend gedrag uit naar voren komt. Uit het onderzoek van Boendermaker (2003) blijkt dat de problematiek van civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste jongeren nauwelijks van elkaar verschilt. Er valt nauwelijks onderscheid waar te nemen in gedrag en/of kwetsbaarheid tussen deze twee groepen.

Op basis van eerder onderzoek wordt verwacht dat er voor beide groepen direct verband wordt gevonden tussen de persoonlijkheidsdimensies en externaliserend gedrag (John, et al., 1994; Krueger et al., 1996; Prinzie et al., 2003; Van Leeuwen et al., 2004). De verwachting is dat de jongens die hoog scoren op externaliserend probleemgedrag, hoog scoren op het persoonlijkheidskenmerk extraversie. Daarnaast wordt verwacht dat deze jongens op de overige persoonlijkheidskenmerken, welwillendheid, consciëntieusheid, emotionele stabiliteit en vindingrijkheid laag scoren.

Methode

Participanten en procedure

De deelnemers zijn 46 jongens die verblijven binnen Stichting Jeugdzorg Sint Joseph (SJSJ). Deze jongeren zijn in de leeftijd van 12 – 22 jaar ($M = 16$ jaar, $SD = 2$). De jongeren verblijven binnen SJSJ op basis van een civielrechtelijke of een strafrechtelijke titel. De civielrechtelijk geplaatste jongeren ($N = 27$, $M = 15.33$ jaar, $SD = 1.11$) vallen onder de gesloten jeugdzorg, oftewel jeugdzorg^{plus}, werkorganisatie Icarus. De strafrechtelijk geplaatste jongeren ($N = 19$, $M = 17.79$ jaar, $SD = 1.65$) vallen onder de justitiële jeugdzorg, werkorganisatie Het Keerpunt (HKP). De controlegroep waar in dit onderzoek mee gewerkt is

bestaat uit 46 thuiswonende jongens die regulier onderwijs volgen aan een middelbare school in Maastricht. Deze jongeren zijn in de leeftijd van 12 – 19 jaar ($M = 15$ jaar, $SD = 2$) en volgen de opleiding VMBO, HAVO of Atheneum.

Meetinstrumenten

Externaliserend probleem gedrag

Om externaliserend probleem gedrag te meten is de Nederlandse vertaling van de Youth Self Report (YSR) gebruikt (Achenbach, 1991; Verhulst et al., 1997). De YSR is een vragenlijst die ontworpen is om gestandaardiseerde beschrijvingen van gedrag, vaardigheden en probleemgedrag, te geven. Doel van de YSR is het verkrijgen van een beeld dat de jeugdige zelf van zijn gedrag heeft (Verhulst et al., 1997). De YSR is ontwikkeld voor jongeren tussen de 11 en 18 jaar. De ‘brede-band’ groep Externaliseren wordt afgeleid van tweede-orde factoranalyses over de twee syndroomschalen agressie en delinquentie (Verhulst et al., 1997). De syndroomschaal agressie bestaat uit 15 items, die meer openlijk gedrag meten, zoals vechten en pesten van anderen. De delinquentie syndroomschaal bestaat uit 17 items die meer het heimelijk gedrag meten, zoals geen schuld bekennen, stelen en alcohol- en drugsgebruik. (Achenbach, 1991; Verhulst et al., 1997). De items worden op een driepuntenschaal beantwoord : 0 = *helemaal niet van toepassing*; 1 = *een beetje of soms van toepassing*; 2 = *duidelijk of vaak van toepassing* (Verhulst, Van der Ende, & Koot, 1997). De betrouwbaarheid en validiteit van YSR is diverse malen aangetoond (Achenbach, 1991). De Cronbach’s alfa voor het syndroom agressie was .70 voor de controlegroep en .76 voor de SJSJ-groep. En voor het syndroom delinquentie was de Cronbach’s alfa .84 voor de controlegroep en .88 voor de SJSJ-groep.

Persoonlijkheid

Het meten van de persoonlijkheidsdimensies werd gedaan aan de hand van de Hierarchical Personality Inventory for Children (HiPIC). De HiPIC is ontwikkeld door Mervielde en De Fruyt (1999) en gebaseerd op het Big Five persoonlijkheidsmodel. De HiPIC meet de vijf persoonlijkheidsdimensies van kinderen in de leeftijd van 6 tot en met 12 jaar, welke weer onder te verdelen zijn in 18 meer specifieke facetten. Eerder onderzoek heeft uitgewezen dat de HiPIC tevens te gebruiken is bij jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 18 jaar (Mervielde & De Fruyt, 2002). De vragenlijst bevat 144 items, welke naar openlijk, voor omstanders waarneembaar gedrag verwijzen. De items zijn geformuleerd in derde persoon enkelvoud. De items worden op een vijfpunt Likertschaal beantwoord: 1= *bijna niet*

kenmerkend; 2= een beetje kenmerkend; 3= min of meer kenmerkend; 4= kenmerkend; 5= erg kenmerkend (Van Leeuwen, De Clerq, De Cuyper, & Mervielde, 2006; Prinzie et al., 2003)

Volgens Prinzie en collega's (2005) is de betrouwbaarheid van

de HiPIC goed en lijkt het meetinstrument verder als geldig beoordeeld te worden.

Voor de controlegroep is de betrouwbaarheid van de schaal extraversie .85, welwillendheid .91, consciëntieusheid .90, emotionele stabiliteit .93 en vindingrijkheid .86. Voor de SJSJ-groep is de betrouwbaarheid van de schaal extraversie .87, welwillendheid .91, consciëntieusheid .90, emotionele stabiliteit .75 en vindingrijkheid .82.

Resultaten

Overzicht van de analyses

De vragen over de verschillen tussen persoonlijkheid en externaliserend gedrag van de controlegroep en de SJSJ-groep zijn beantwoord door middel van een T-toets.

De relaties tussen de persoonlijkheidsdimensies en externaliserend probleemgedrag zijn onderzocht door middel van Pearson productmoment correlaties.

Op basis van een T-toets kan geconstateerd worden dat op twee van de vijf persoonlijkheidsdimensies een significant verschil gevonden wordt tussen de controlegroep en de SJSJ-groep. De SJSJ-groep scoort significant hoger op de schaal consciëntieusheid ($M = 110.17$, $SD = 16.07$) dan de controlegroep ($M = 100.38$, $SD = 13.22$; $t(90) = -3.19$, $p < .05$). De controlegroep scoort significant hoger op extraversie ($M = 112.72$, $SD = 12.58$) dan de SJSJ-groep ($M = 97.83$, $SD = 14.33$; $t(90) = 5.3$, $p < .05$). Ook op de schaal welwillendheid scoort de controlegroep hoger, dit verschil is echter niet significant. Op de schalen emotionele stabiliteit en vindingrijkheid scoort de SJSJ-groep hoger dan de controlegroep, ook deze verschillen zijn niet significant (Tabel 1).

Tabel 1

*Beschrijvende statistieken van de variabelen**(N=92)*

	SJSJ		Controle		<i>t</i>	<i>d</i>
	M	SD	M	SD		
Extraversie	97.83	14.33	112.72	12.58	5.30*	1.10
Welwillendheid	133.09	15.80	133.46	11.84	0.13	0.03
Consciëntieusheid	110.17	16.07	100.38	13.22	-3.19*	0.67
Emotionele stabiliteit	60.80	7.75	56.99	12.08	-1.80	0.38
Vindingrijkheid	83.96	11.13	83.12	11.69	-0.35	0.07

* $p < .05$

Omdat er op twee van de vijf persoonlijkheidsschalen een significant verschil gevonden is wordt er ook gekeken naar de facetten per persoonlijkheidsschaal. Tabel 2 geeft de verschillen tussen de controlegroep en de SJSJ-groep binnen deze facetten weer.

Op de persoonlijkheidsschaal extraversie worden twee significante verschillen gevonden op de facetten. De controlegroep scoort namelijk significant hoger op het facet expressiviteit, controlegroep ($M = 26.21$, $SD = 5.00$) SJSJ-groep ($M = 19.26$, $SD = 7.55$; $t(90) = 5.20$, $p < .05$) alsook op het facet optimisme, controlegroep ($M = 29.59$, $SD = 3.91$) SJSJ-groep ($M = 27.30$, $SD = 5.32$; $t(90) = 2.35$, $p < .05$). Daarnaast worden er drie significante verschillen gevonden op de facetten van de persoonlijkheidsschaal consciëntieusheid. Echter hierbij scoort de SJSJ-groep significant hoger dan de controle groep. Dit geldt voor de facetten ordelijkheid, SJSJ-groep ($M = 30.28$, $SD = 5.70$) controlegroep ($M = 24.55$, $SD = 5.80$; $t(90) = -4.78$, $p < .05$), concentratie, SJSJ-groep ($M = 27.87$, $SD = 5.38$) controlegroep ($M = 25.10$, $SD = 4.80$; $t(90) = -2.61$, $p < .05$) en doorzettingsvermogen, SJSJ-groep ($M = 27.24$, $SD = 4.83$) controlegroep ($M = 24.90$, $SD = 4.04$; $t(90) = -2.53$, $p < .05$). De persoonlijkheidsschaal emotionele stabiliteit laat een significant verschil zien op het facet angst. De controlegroep scoort significant hoger ($M = 18.98$, $SD = 6.95$) dan de SJSJ-groep ($M = 16.37$, $SD = 5.27$; $t(90) = 2.03$, $p < .05$)

Op de facetten van de overige twee persoonlijkheidsschalen, welwillendheid en vindingrijkheid worden geen significante verschillen gevonden.

Tabel 2

*T-toets van de subitems van de persoonlijkheidskenmerken**(N=92)*

	SJSJ		Controle		<i>d</i>
	M	SD	M	SD	
Extraversie					
Verlegenheid	21.63	3.41	21.88	2.49	0.08
Expressiviteit	19.26	7.55	26.21*	5.00	1.09
Optimisme	27.30	5.32	29.59*	3.91	0.49
Energie	27.46	4.54	28.73	4.54	0.28
Welwillendheid					
Egocentrisme	19.87	4.98	19.69	4.42	0.04
Irriteerbaarheid	19.26	7.55	20.43	6.13	0.17
Gehoorzaamheid	24.41	2.99	24.80	2.62	0.14
Dominantie	22.33	4.07	22.82	4.46	0.12
Altruïsme	28.70	5.05	28.90	4.27	0.04
Consciëntieusheid					
Prestatiemotivatie	27.87	5.56	25.97	5.07	0.36
Ordelijkheid	30.28*	5.70	24.55	5.80	1.00
Concentratie	27.87*	5.38	25.10	4.80	0.54
Doorzettingsvermogen	27.24*	4.83	24.90	4.04	0.53
Emotionele stabiliteit					
Angst	16.37	5.27	18.98*	6.95	0.42
Zelfvertrouwen	29.22	4.13	27.86	6.00	0.26
Vindingrijkheid					
Creativiteit	28.46	4.68	27.84	5.27	0.12
Nieuwsgierigheid	27.33	4.94	28.03	4.72	0.15
Intellect	28.17	5.20	27.25	5.50	0.17

* $p < .05$

Naast de vijf persoonlijkheidschalen wordt er ook gekeken naar externaliserend probleemgedrag (Tabel 3). Op deze variabele wordt een significant verschil gevonden. De SJSJ-groep scoort hoger ($M = 18.50$, $SD = 11.44$; $t(90) = 4.72$, $p < .05$) dan de controlegroep ($M = 9.87$, $SD = 4.82$; $t(90) = 4.72$, $p < .05$). Door het significante verschil op externaliserend probleemgedrag is het interessant om te bekijken of dit verschil ook op beide subschalen terug te vinden is. De SJSJ-groep ($M = 10.59$, $SD = 5.89$) scoort op de subschaal delinquentie significant hoger dan de controlegroep ($M = 4.04$, $SD = 2.01$; $t(90) = 7.14$, $p < .05$). Op de subschaal agressie laat de SJSJ-groep ($M = 7.91$, $SD = 6.32$) ook een significant hogere score zien dan de score van de controlegroep ($M = 5.83$, $SD = 3.21$; $t(90) = 1.80$, $p = .05$).

Om een volledig beeld te krijgen is het verschil op externaliserend probleemgedrag tussen de controlegroep en de SJSJ-groep daarnaast nog uitgesplitst. Zo is er ook gekeken naar het verschil tussen de controlegroep en civielrechtelijk geplaatste jongeren (Icarus) en het verschil tussen de controlegroep en strafrechtelijk geplaatste jongeren (HKP). Verder is de groep strafrechtelijk geplaatste jongeren gescheiden in jongeren met een voorlopige hechtenis of jeugddetentie en jongeren die verblijven op basis van een PIJ-maatregel.

Op basis van een enkelvoudige variantieanalyse (ANOVA) kan geconstateerd worden dat er een significant verschil is op externaliserend probleemgedrag tussen de controlegroep en zowel de civielrechtelijk als de strafrechtelijk geplaatste groep jongeren (Tabel 3). Dit is ook het geval bij delinquent gedrag. Bij agressief gedrag wordt er een significant verschil gevonden tussen de controlegroep en alleen de civielrechtelijk geplaatste groep jongeren. De groep strafrechtelijke geplaatste jongeren met een voorlopige hechtenis of jeugddetentie en de groep jongeren die verblijven op basis van een PIJ-maatregel worden niet meegenomen in de beschrijving van deze test vanwege de lage steekproefgrootte.

Tabel 3

	Controle Groep		Civielrechtelijke Groep		Strafrechtelijke Groep		Strafrechtelijke groep			
	<i>N</i> = 46		<i>N</i> = 27		<i>N</i> = 19		Jeugddetentie/ Voorlopige hechtenis <i>N</i> = 11		PIJ <i>N</i> = 8	
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Externaliserend Probleemgedrag	9.87 ^{abc}	4.82	19.33 ^{ab}	12.54	17.32 ^{ac}	9.88	20.27	9.38	13.25	9.62
Agressief gedrag	5.83 ^{ab}	3.21	8.78 ^{ab}	7.05	6.68	5.05	7.55	5.24	5.50	4.84
Delinquent gedrag	4.04 ^{ab}	2.01	10.56 ^{ab}	6.46	10.63 ^a	5.13	12.73	4.36	7.75	4.92

^{a,b,c} de gemiddelden die in een rij dezelfde letter hebben verschillen significant van elkaar bij $p < .05$ in de Tukey post hoc test.

De relaties tussen de persoonlijkheidsdimensies van de jongens en externaliserend probleemgedrag zijn onderzocht door middel van Pearson productmoment correlaties. Uit Tabel 4 blijkt dat er een positieve samenhang bestaat tussen extraversie en externaliserend probleemgedrag voor de SJSJ-groep. Dit betekent dat een hoge score op extraversie gerelateerd is aan meer externaliserend gedrag bij een jongere. Daarnaast wordt er een negatieve samenhang gevonden tussen welwillendheid en externaliserend probleemgedrag. Dit wil zeggen dat een hoge score op welwillendheid gerelateerd is aan minder externaliserend probleemgedrag bij een jongere. Voor de controlegroep is geen samenhang tussen de persoonlijkheidskenmerken en externaliserend probleemgedrag te vinden.

Wanneer het externaliserend probleemgedrag gesplitst wordt in delinquent en agressief gedrag blijkt dat er voor de SJSJ-groep ook een positieve samenhang bestaat tussen extraversie en agressief gedrag. Daarnaast is er binnen de SJSJ-groep een negatief verband gevonden tussen welwillendheid en delinquent gedrag. De controlegroep laat geen samenhang zien tussen de persoonlijkheidskenmerken en agressief en/of delinquent gedrag.

Tabel 4.

Pearson Correlaties van de voorspeller Persoonlijkheid en Externaliserend Probleemgedrag

	1	2	3	4	5	6	7	8
1 Extraversie	-	.24	.27	.32*	.42**	-.21	-.09	-.25
2 Welwillendheid	-.55**	-	.20	.53**	.28	-.09	.02	-.14
3 Consciëntieusheid	-.11	.60**	-	.04	.73**	-.13	-.15	-.10
4 Emotionele stabiliteit	-.30*	.48**	.09	-	.30*	.06	.06	.05
5 Vindingrijkheid	.31*	.37*	.55**	.23	-	-.00	.10	-.07
6 Externaliserend gedrag	.32*	.45**	-.22	-.21	-.01	-	.69**	.88**
7 Delinquent gedrag	.24	-.36*	-.14	-.15	.13	.93**	-	.95**
8 Agressief gedrag	.36*	-.48**	-.26	-.25	-.13	.94**	.76**	-

Correlaties van de controle-groep zijn weergegeven boven de diagonaal en de correlaties van de SJSJ-groep onder de diagonaal.

*p < .05; ** p < .01

Tabel 4 laat zien dat er verbanden zijn gevonden tussen persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag. Door middel van de Fisher *r-to-z transformation* is getoetst of de verschillen in correlaties tussen de controlegroep en de SJSJ-groep significant zijn. Hierbij is een significant verschil gevonden in de correlatie tussen externaliserend probleemgedrag en extraversie ($z = 2.53; p < .01$), externaliserend probleemgedrag en welwillendheid ($z = 2.67; p < .01$) en agressief gedrag en extraversie ($z = 2.93; p < .00$). Alle significantie verschillen zijn gevonden bij een tweezijdige toetsing. Alle gevonden verbanden zijn sterker in de SJSJ-groep dan in de controle groep. De correlatie tussen externaliserend probleemgedrag en extraversie voor de SJSJ-groep ($r = .32; p < .05$) en voor de controle groep ($r = -.21; p = .17$). Tussen externaliserend probleemgedrag en welwillendheid is de correlatie voor de SJSJ-groep ($r = .45; p < .01$) en voor de controle groep ($r = -.09; p = .57$). Als laatste is de correlatie tussen agressief gedrag en extraversie voor de SJSJ-groep ($r = .36; p < .05$) en voor de controle groep ($r = -.25; p = .09$).

Discussie

Verschillen tussen de groepen betreft de persoonlijkheidskenmerken

In dit onderzoek werd gekeken naar de verschillen in persoonlijkheid van jongens die verblijven binnen SJSJ en een controlegroep van thuiswonende jongens die regulier middelbaar onderwijs volgen. Op de persoonlijkheidsdimensies consciëntieusheid en extraversie werd een significant verschil gevonden tussen deze groepen. De SJSJ-groep scoorde significant hoger op de schaal consciëntieusheid. Verwacht werd dat de jongens van de SJSJ-groep laag zouden scoren op deze dimensie. Personen die hoog scoren op de dimensie consciëntieusheid kunnen worden omschreven als zorgvuldig, vasthoudend, verantwoordelijk, ordelijk en net. In hun handelen zullen ze eerst nadenken alvorens te doen. Deze eigenschappen worden eerder verwacht bij de controlegroep. De SJSJ-groep zal eerder geassocieerd worden met de kenmerken die horen bij personen die laag scoren op deze dimensie. Deze personen vertonen namelijk onbetrouwbaar, onverantwoordelijk en onbedachtzaam gedrag. Daarnaast zijn deze personen snel afgeleid en hebben ze weinig doorzettingsvermogen (Shiner & Caspi, 2003). Een verklaring die hiervoor gegeven kan worden is dat de jongens binnen de SJSJ-groep al aangepast gedrag vertonen door hun verblijf binnen de instelling. In de instelling worden eigenschappen zoals ordelijkheid, netheid en verantwoordelijkheid gestimuleerd. Hier worden de jongens zelfs op beoordeeld. Wanneer de jongens dergelijk gedrag niet laten zien zullen ze uiteindelijk worden gekort in de vrijheden die ze hebben, zoals een radio op de kamer en het kunnen kopen van bijvoorbeeld snoep. Er is voor deze jongens dus veel aangelegen om dergelijk goed gedrag te laten zien en te rapporteren.

De controlegroep scoorde significant hoger op de dimensie extraversie. Dit is opmerkelijk omdat verwacht zou worden dat de SJSJ-groep hoger zou scoren op de dimensie extraversie. Jongeren die hoog scoren op extraversie hebben namelijk vaak moeite met het bedwingen van hun reacties, zij zullen hun persoonlijke gevoelens en emoties gemakkelijker uiten dan de meeste jongeren van hun leeftijd. Volgens Robins en collega's (1996) geeft een hoge score op extraversie aan dat ze rusteloos zijn, meer moeite hebben met impulscontrole, minder vriendelijk zijn en juist meer vijandig zijn. Ook komen de bevindingen in dit onderzoek niet overeen met de theorie van Eysenck (1991). Deze theorie stelt dat bij extraverten sprake is van een relatief laag arousalniveau van de hersenen waardoor zij als het ware op zoek zijn naar prikkels van buitenaf. Deze kenmerken worden eerder verwacht bij de doelgroep van SJSJ dan bij de controlegroep. Het kan zijn dat de sociaal wenselijkheid een rol heeft gespeeld

bij het invullen van de vragenlijsten (DeYoung, Peterson, Séguin, & Tremblay, 2008). De jongeren van de SJSJ-groep zullen waarschijnlijk eerder sociaal wenselijk gedrag laten zien omdat ze “bang” zijn dat er consequenties aan hun antwoorden verbonden worden. Daarnaast zullen de SJSJ-groep jongens ook eerder sociaal wenselijke antwoorden geven omdat ze zo snel mogelijk een volgende traject (stap dichterbij de vrijheid) willen ingaan. De jongens van de controlegroep hebben dit niet. Een andere verklaring hiervoor beschrijven Shiner en Caspi (2003) in hun onderzoek. Hierin benadrukken zij dat persoonlijkheidskenmerken van invloed zijn op de wijze waarop individuen omgaan met informatie uit hun omgeving. De manier waarop zij de uitdaging van nieuwe ontwikkelingsopgaven aanpakken is hierbij vooral van belang. Ook tonen zij aan dat jongeren die een relatief hoge positie innemen op welwillendheid en extraversie meer sociaal competent gedrag vertonen dan jongeren die een lagere positie op deze dimensies innemen. Dit komt wel overeen met de kenmerken van de controlegroep.

Wel geheel volgens verwachting scoorde de controlegroep hoger op de dimensie welwillendheid. Shiner en Caspi (2003) tonen in hun onderzoek aan dat personen die hoog scoren op deze dimensie prosociaal gedrag laten zien. Empathie, beleefdheid en tact zijn factoren die bij hoogscorende personen horen. Daarnaast worden personen die laag scoren op welwillendheid omschreven als agressief, onbeleefd, manipulatief en egoïstisch. Deze kenmerken komen veelal overeen met de SJSJ-groep.

Het gevonden verschil is echter niet statistisch significant.

Op zes van de 16 facetten van de persoonlijkheidsdimensies werd ook een significant verschil gevonden. De SJSJ-groep scoort significant hoger op de facetten ordelijkheid, concentratie en doorzettingsvermogen van de persoonlijkheidsdimensie consciëntieusheid. Gezien de doelgroep van SJSJ is dit verschil vreemd te noemen. Een reden voor deze uitkomst is dat de afgenomen persoonlijkheidsvragenlijst, de HiPIC, de persoonlijkheid rapporteert zoals de jongens deze nu aangeven. De meeste jongens in de SJSJ-groep verblijven al geruime tijd binnen de instelling. Tijdens het verblijf in de instelling zal extravert gedrag worden geminimaliseerd en ordelijkheid worden aangemoedigd. De jongens zullen door het verblijf binnen SJSJ en/of de behandeling al aangepast gedrag zijn gaan vertonen.

De controlegroep scoort op de facetten verlegenheid, expressiviteit en optimisme van de persoonlijkheidsdimensie extraversie significant hoger dan de SJSJ-groep. Dit verschil sluit aan bij de eerder beschreven bevindingen over de dimensie extraversie. Ook op het facet angst van de persoonlijkheidsdimensie emotionele stabiliteit scoort de controlegroep significant

hoger dan de SJSJ-groep. Ook deze bevinding sluit aan bij de verwachting. Het facet angst zegt iets over de stressbestendigheid van die persoon. Hoe minder emotioneel stabiel, dus hoe meer gestrest een persoon is, des te meer deze geneigd zal zijn depressief, angstig en/of teruggetrokken gedrag te vertonen (Rothbart, 2007). Angstig gedrag en zenuwachtigheid zal eerder worden verwacht bij jongens van de controlegroep dan bij de jongens die verblijven binnen SJSJ. De laatste groep zal eerder worden omschreven als “fearless”.

Verschillen tussen de groepen betreft externaliserend probleemgedrag

In dit onderzoek werd ook gekeken naar de verschillen in externaliserend probleemgedrag tussen de SJSJ-groep en de controlegroep. Er wordt een significant verschil gevonden op externaliserend probleemgedrag. Het is niet opmerkelijk te noemen dat de SJSJ-groep hoger scoort dan de controlegroep. Dit verschil werd ook verwacht omdat deze groep vaak als agressief en delinquent gezien kan worden.

Stanger, Achenbach en Verhulst (1997) geven aan dat belangrijk is om de syndromen agressief en delinquent gedrag afzonderlijk te bestuderen, omdat uit onderzoek blijkt dat deze syndromen onderling van elkaar verschillen. Na bestudering van de afzonderlijke syndromen blijkt er op zowel agressief als delinquent gedrag een significant verschil te zijn. Wederom scoort de SJSJ-groep geheel volgens verwachting hoger op beide syndromen.

Om een volledig beeld te krijgen van de verschillen tussen de SJSJ-groep en de controlegroep is de SJSJ-groep nog onderverdeeld in civielrechtelijk geplaatste jongens (Icarus) en de strafrechtelijk geplaatste jongens (HKP). Zowel het verschil tussen de controlegroep en Icarus als het verschil tussen de controlegroep en HKP is significant. Hierbij kan opgemerkt worden dat de civielrechtelijk geplaatste jongens significant hoger scoren op externaliserend probleemgedrag dan de strafrechtelijk geplaatste jongens. Dit komt overeen met de doelgroep van Icarus, jongens met ernstige gedragsproblemen, zoals agressieve gedragsstoornissen, oppositioneel antisociaal en opstandig gedrag. Het verschil tussen de groepen Icarus en HKP is echter niet groot, ook dit is te verklaren doordat het bij jeugddetentie vaak gaat om jongens met een externaliserende gedragsproblematiek, waarvan gedragsstoornissen en agressie het meest voorkomen (Loeffen, 2007). De gevonden resultaten komen ook geheel overeen met het onderzoek van Boendermaker (2003). Uit dit onderzoek blijkt dat de problematiek van civielrechtelijk en strafrechtelijk geplaatste jongeren nauwelijks van elkaar verschilt.

De afsplitsing tussen de strafrechtelijk geplaatste jongens in jongens met een voorlopige hechtenis of jeugddetentie en de groep jongens die verblijven op basis van een PIJ-maatregel worden niet meegenomen in deze test vanwege de lage steekproefgrootte.

Verband tussen persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag voor de groepen

De relatie tussen persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag voor beide groepen is ook onderzocht. In eerdere onderzoeken kwam naar voren dat persoonlijkheidskenmerken een belangrijke rol spelen bij de ontwikkeling van externaliserend gedrag (Eisenberg et al., 2005; Galambos, Barker, & Almeida, 2003; O'Connor, 2002). Robins en collega's (1996) vonden dat externaliserend probleemgedrag meer voorkomt bij jongeren die kunnen worden omschreven als onwelwillend, extravert en niet consciëntieus. Krueger en collega's (1996) vonden een relatie tussen externaliserend gedrag en lage scores op consciëntieusheid en welwillendheid. Daarnaast vonden Prinzie en collega's (2003) een positieve relatie tussen de persoonlijkheidsdimensies extraversie, vindingsrijkheid en externaliserend probleemgedrag. In dit onderzoek werd geen verband gevonden tussen de persoonlijkheidskenmerken en externaliserend gedrag voor de controlegroep. De SJSJ-groep liet een positieve samenhang zien tussen extraversie en externaliserend probleemgedrag. Een hoge mate van extraversie blijkt gerelateerd te zijn aan meer externaliserend gedrag voor deze groep. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat extraverte jongens meer opzoek zijn naar hun grenzen en deze ook soms overschrijden (John et al., 1994; Krueger et al., 1996). Daarnaast hebben ze er vaker moeite mee om zichzelf in bedwang te houden (Tackett, 2006).

Dit komt geheel overeen met bovenstaande onderzoeken en de verwachtingen van dit onderzoek. Ook de negatieve samenhang tussen welwillendheid en externaliserend probleemgedrag voor de SJSJ-groep is geheel in lijn met de bevindingen uit eerdere onderzoeken. Voor deze groep is een hoge score op welwillendheid gerelateerd aan minder externaliserend probleemgedrag.

Na het splitsen van externaliserend probleemgedrag in agressief en delinquent gedrag wordt er voor de SJSJ-groep een positief verband gevonden tussen extraversie en agressief gedrag. Onderzoek van Sharpe en Desai (2000) toonde aan dat alleen de persoonlijkheidsdimensies emotionele stabiliteit en welwillendheid gerelateerd zijn aan agressief gedrag. De resultaten uit dit onderzoek komen niet overeen met de bevindingen uit het onderzoek van Sharpe en Desai (2003). Jongeren die hoog scoren op extraversie hebben moeite met impulscontrole, ze zijn meer rusteloos en zijn meer vijandig. Deze personen hebben meer kans op het vertonen

van delinquent en agressief gedrag in vergelijking met jongeren die wel een goede impulscontrole hebben (Robins, John, Caspi, Moffitt, & Stouthamer-Loeber, 1996). Daarnaast blijkt dat er voor de SJSJ-groep ook een negatieve samenhang bestaat tussen welwillendheid en delinquent gedrag. Eerder in dit onderzoek werd beschreven dat de kenmerken van personen met een lage welwillendheid, gewelddadigheid, egocentrisme, jaloersheid en onverschilligheid ten opzichte van anderen zijn en dat deze kenmerken lijken overeen te komen met mensen die criminele feiten begaan. De bevindingen in dit onderzoek komen geheel overeen met die van Miller en Lynam (2001). Zij geven in hun onderzoek aan dat welwillendheid de persoonlijkheidsdimensie is die delinquenten het beste karakteriseert. Voor de controlegroep worden er geen verbanden gevonden tussen de persoonlijkheidsdimensies en agressief en/of delinquent gedrag.

Er zijn verbanden gevonden tussen verschillende persoonlijkheidsdimensies en externaliserend probleemgedrag hierdoor is het ook interessant om te bekijken of deze verbanden voor beide groepen even sterk zijn. Er is gekeken of de verschillen in correlaties tussen de controlegroep en de SJSJ-groep significant zijn. Hierbij werd er een significant verschil gevonden in de correlatie tussen externaliserend probleemgedrag en extraversie, externaliserend probleemgedrag en welwillendheid en agressief gedrag en extraversie. Alle gevonden verbanden zijn sterker in de SJSJ-groep dan in de controlegroep. Dit zou verklaart kunnen worden door het feit dat zowel persoonlijkheid als probleemgedrag voor een deel erfelijk bepaald zijn. De jongens van de SJSJ-groep hebben wellicht een grotere erfelijke aanleg dan de jongens binnen de controle groep. Met andere woorden, het verband tussen persoonlijkheid en probleemgedrag wordt door precies dezelfde genen verklaart.

Beperkingen en aanbevelingen

Een beperking van huidig onderzoek is dat alle beschreven resultaten zijn gebaseerd op de afgenomen vragenlijsten waarbij enkel gebruik is gemaakt van zelfrapportage. Prinzie en collega's (2003) geven aan dat de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek toeneemt wanneer er gebruik wordt gemaakt van verschillende meetmethoden en bronnen.

Zelfrapportage heeft ook een positieve kant omdat adolescenten zelf het beste over hun eigen gedrag kunnen rapporteren. Wel zal voor beide groepen in het achterhoofd gehouden moeten worden dat er sprake kan zijn van een gebrek aan probleembesef. Bij de controlegroep werden de vragenlijsten klassikaal in toetsopstelling afgenomen om overleg zo veel mogelijk te beperken. In sommige klassen werd tijdens de afname echter toch gepraat waardoor de leerlingen mogelijk beïnvloed werden door elkaar. Daarnaast is het zinvol om de vragenlijsten

gelijk bij binnenkomst van een jongere af te nemen. Het “gevaar” dat er nu ligt is dat de jongens al aangepast gedrag gerapporteerd hebben omdat ze al een aantal maanden binnen de instelling verbleven en sommigen ook al interventies en/of behandeling genoten hebben. Ook speelt motivatie een belangrijke rol. Het zal zijn voorgekomen dat jongens de vragenlijsten niet serieus hebben ingevuld omdat ze niet gemotiveerd waren om deel te nemen aan het onderzoek. Dit geldt overigens voor beide groepen jongens.

Bij de aanvang van dit onderzoek waren er alleen jongens beschikbaar, voor een vervolgonderzoek is het zinvol om ook meisjes te betrekken bij het onderzoek. Dit is belangrijk omdat uit onderzoek blijkt dat jongens en meisjes verschillen in persoonlijkheid. Daarnaast blijken sekseverschillen in persoonlijkheid invloed te hebben op het type probleemgedrag dat zij vertonen (Sentse, Veenstra, Lindenberg, Verhulst, & Ormel, 2009; van der Ende & Verhulst, 2005). Volgens McBride, Bacchioni en Bagby (2004) kunnen emotionele stabiliteit, vriendelijkheid, warmte en openheid voor gevoelens worden toegeschreven aan vrouwelijke persoonlijkheidseigenschappen. De persoonlijkheidsdimensie extravertie omvat zowel vrouwelijke als mannelijke aspecten (Costa, Terracciano, & McCrae, 2001).

Naast sekseverschillen in persoonlijkheid, verschillen jongens en meisjes ook in het vertonen van externaliserend probleemgedrag. Zo laten jongens meer externaliserend gedrag zien dan meisjes. Dit geldt voor zowel agressief als delinquent gedrag (Bongers, Koot, Van der Ende, & Verhulst, 2003; Loeber, Farrington, Stouthamer-Loeber, Moffitt, & Caspi, 1998; Prinzie, Onghena, & Hellinckx, 2006). Door de sekseverschillen in persoonlijkheid en externaliserend probleemgedrag is te verwachten dat er een ook verband wordt gevonden tussen deze drie variabelen.

Als laatste zou het voor vervolgonderzoek interessant kunnen zijn om een onderscheid te maken op basis van de aard van het delict en de soort agressie. Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen proactieve en reactieve agressie op basis van het verschil in sociale cognities (Dodge et al., 1997). Personen die proactieve agressie gebruiken geloven dat agressie resulteert in positieve resultaten en ze gebruiken deze agressie om instrumentele doelen te bereiken. Proactieve agressie is een reactie op een omgeving waar agressie als positief middel wordt gezien om je doel te bereiken of om een conflict op te lossen. Deze gedachten zijn ontstaan door bepaalde sociale ervaringen (Dodge & Coie, 1987). Daarentegen hebben personen die reactieve agressie gebruiken moeite met het begrijpen van sociale aanwijzingen en ze gebruiken agressie als reactie op sociale conflicten. Twijfelachtige situaties zullen zij zien als bedreigend. De sociale informatieverwerking van deze personen is gebaseerd op de

gedachte dat anderen hen alleen maar kwaad willen doen (Arsenio, Adams & Gold, 2009). Reactieve agressie is een reactie op een harde, bedreigende of onvoorspelbare omgeving . Daarnaast kan reactieve agressie het ook een reactie zijn op een afwijzing door bijvoorbeeld leeftijdgenoten of wanneer de persoon het slachtoffer is geworden van pesten. In vergelijking met proactieve agressie kent reactieve agressie een hoge mate van woede en negatieve emotionaliteit (Barker, Vitaro, Lacourse, Fontaine, Carbonneau & Tremblay, 2010). Daarnaast tonen Arsenio en collega's (2009) aan dat het bij proactieve agressie ontbreekt aan morele ontwikkeling, terwijl dit bij reactieve agressie niet het geval is. Uit het onderzoek van Dodge, Lochman, Harnish, Bates en Pettit (1997) komt naar voren dat het met name bij jongeren met gedragsproblemen belangrijk is te achterhalen wat de oorsprong van de agressieproblematiek is. Zo kan hier op ingesprongen worden met passende interventies. Ook Burt en Donnellan (2008) tonen in hun onderzoek aan dat emotionele stabiliteit samenhangt met agressie, dit heeft te maken met negatieve emotionaliteit. Emotioneel instabiele jongeren zijn sneller geneigd te denken dat iemand kwaad wil en in veel gevallen zullen ze dit denkbeeldige kwaad bestrijden met agressie. Naast het feit dat emotionele stabiliteit samenhangt met agressie zeggen deze onderzoekers ook dat consciëntieusheid meer samenhangt met antisociaal gedrag. Een oorzaak hiervan is een gebrek aan gedrags- en impulscontrole. Niet consciëntieuze jongeren handelen voordat ze denken maar dit hoeft niet altijd agressief handelen te betekenen. Op basis van bovenstaande zou verwacht kunnen worden dat geweldsdelicten samenhangen met emotionele stabiliteit en dat overige delicten samenhangen met consciëntieusheid. Vervolgonderzoek zou hier meer duidelijkheid over kunnen geven.

Literatuurlijst

- Achenbach, T. M. (1991). *Manual for the Child Behavior Checklist/4-18 and 1991 profile*. Burlington, VT: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Akse, J., Hale III, W. W., Engels, R. C. M. E., Raaijmakers, Q. A. W., & Meeus, W. H. J. (2004). Personality, Perceived parental rejection and problem behaviour in adolescence. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, *39*, 980-988.
- Allport, G. W. (1937). *Personality: A psychological interpretation*. Holt: New York.
- Arsenio, W.F., Adams, E., & Gold, J. (2009). Social information processing, moral reasoning, and emotion attributions: Relations with adolescents' reactive and proactive aggression. *Child Development*, *80*, 1739-1755.
- Barbaranelli, C., Caprara, G. V., Rabasca, A., & Pastorelli, C. (2003). A questionnaire for measuring the Big Five in late childhood. *Personality and Individual Differences*, *34*, 645-664.
- Barker, E.D., Vitaro, F., Lacourse, E., Fontaine, N.M.G., Carbonneau, R. & Tremblay, R.E. (2010). Testing the developmental distinctiveness of male proactive and reactive aggression with a nested longitudinal experimental intervention. *Aggressive Behavior*, *36*, 127-140.
- Batum, P. & Yagmurlu, B. (2007) What Counts in Externalizing Behaviors? The Contributions of Emotion and Behavior Regulation. *Current Psychology*, *25*, 272-294.
- Berk, L.E. (2006). *Child development*. Boston: Pearson Education, Inc.
- Bettencourt, B. A., Talley, A., Benjamin, A. J., & Valentine, J. (2006). Personality and Aggressive behavior under provoking and neutral conditions: a meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, *132*, 751-777.
- Boendermaker, L. & Van Yperen, T. (2003). *Kansen in de keten, een gemeenschappelijk referentiekader voor de justitiële jeugdinrichtingen*. Utrecht: NIZW.
- Bongers, I. L., Koot, H. M., Van Der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2003). The normative development of child and adolescent problem behavior. *Journal of Abnormal Psychology*, *112*, 179-192.
- Broidy, L. M., Nagin, D. S., Tremblay, R. E., Bates, J. E., Brame, B., Dodge, K. E., et al. (2003). Developmental trajectories of childhood disruptive behaviors and adolescent delinquency: A six site, cross-national study. *Developmental Psychology*, *39*, 222-245.

- Burt, S.A. & Donnellan, M.B. (2008). Personality correlates of aggressive and non-aggressive antisocial behaviour. *Personality and Individual Differences, 44*, 53-63.
- Caspi, A., Roberts, B. W., & Shiner, R. L. (2005). Personality development: Stability and change. *Annual Review of Psychology, 56*, 453-483.
- Costa, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits accros cultures: Robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology, 81*, 322-331.
- DeYoung, C. G., Peterson, J. B., Séguin, J. R., & Tremblay, R. E. (2008). Externalizing behavior and the higher order factors of the big five. *Journal of Abnormal Psychology, 117*, 947-953.
- Dodge, K. A., & Coie, J. D. (1987). Social information processing factors in reactive and proactive aggression in children's peer groups. *Journal of Personality and Social Psychology, 53*, 1146 -1158.
- Dodge, K.A., Lochman, J.E., Harnish, J.D., Bates, J.E., & Pettit, G.S. (1997). Reactive and proactive aggression in school children and psychiatrically impaired chronically assaultive youth. *Journal of Abnormal Psychology, 106*, 37-51.
- Eisenberg, N., Zhou, Q., Spinrad, T. L., Valiente, C., Fabes, R. A., & Liew, J. (2005). Relations among positive parenting, children's effortful control, and externalizing problems: A three-wave longitudinal study. *Child Development, 76*, 1055-1071.
- Fergusson, D.M., Lynskey, M.T., & Horwood, L.J. (1996). Factors associated with continuity and changes in disruptive behavior patterns between childhood and adolescence. *Journal of Abnormal Child Psychology, 24*, 533 – 553.
- Henricsson, L., & Rydell, A. M. (2004). Elementary school children with behavior problems: Teacher-child relations and self-perception. A prospective study. *Merrill-Palmer Quarterly, 50*, 11-138.
- Jenglum Bartusch, D.R., Lynam, D.R., Moffit, T.E., & Silva, P.A. (1997). Is age important? Testing a general versus a developmental theory of antisocial behavior. *Criminology, 35*, 13 – 48.
- John, O. P., Caspi, A., Robins, R. W., Moffitt, T. E., & Stouthamer-Loeber, M. (1994). The 'little five': Exploring the nomological network of the five-factor model of personality in adolescent boys. *Child Development, 65*, 160–178.
- Keil, V., & Price, J. M. (2006). Externalizing behavior disorders in child welfare settings: definition, prevalence, and implications for assessment and treatment. *Children and Youth Services Review, 28*, 761-779.

- Klimstra, T. (2010). The Dynamics of Personality and Identity in Adolescence. *Proefschrift*, 64-68.
- Krueger, R. F., Caspi, A., Moffitt, T. E., Silva, P. A., & McGee, R. (1996). Personality traits are differentially linked to psychopathology: A multi-trait/multi-diagnosis study of an adolescent birth cohort. *Journal of Abnormal Psychology*, *105*, 299-312.
- Loeber, R., Farrington, D. P., Stouthamer-Loeber, M., Moffitt, T. E., & Caspi, A. (1998). The development of male offending: Key findings from the first decade of the Pittsburgh Youth Study. *Studies on Crime and Prevention*, *7*, 1-31.
- Maughan, D. R., Christiansen, E., Jenson, W. R., Olympia, D., & Clark, E. (2005). Behavioral parent training as a treatment for externalizing behaviors and disruptive behavior disorders: A meta-analysis. *School Psychology Review*, *34*, 267-286.
- McBride, C., Bacchiochi, J. R., & Bagby, R. M. (2004). Gender differences in the manifestation of sociotropy and autonomy personality traits. *Personality and Individual Differences*, *38*, 129-136.
- McCrae, R. R. (2006). Psychopathology from the perspective of the five-factor model. In S. Strack (Ed.), *Differentiating normal and abnormal personality* (2nd ed., pp. 51-64). New York: Springer.
- Mervielde, I., & De Fruyt, F. (1999). Construction of the hierarchical personality inventory for children (hipic). In I. Mervielde, I. Deary, F. De Fruyt, & F. Ostendorf (Eds.), *Personality psychology in Europe* (pp. 107-127). Tilburg: Tilburg university press.
- Mervielde, I., & De Fruyt, F. (2002) Assessing children's traits with the hierarchical personality inventory for children. In B. de Raad & M. Perugini (Eds.), *Big Five Assessment* (pp. 129-146). Göttingen, Duitsland: Hogrefe & Huber.
- Moffitt, T.E. (1993). Adolescence – limited and life – course – persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychology Review*, *100*, 674 – 701.
- Moffitt, T. E., Caspi, A., Harrington, H., & Milne, B. J. (2002). Males on the life-course-persistent and adolescent-limited antisocial pathways: Follow-up at age 26 years. *Development and Psychopathology*, *14*, 179-207.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Sessa, F. M., Avenevoli, S., & Essex, M. J. (2002). Temperamental Vulnerability and negative parenting as interacting predictors of child adjustment. *Journal of Marriage and the Family*, *64*, 461-471.
- Prinz, P. (2004). *Waarom doet mijn kind zo moeilijk?* Tiel: uitgeverij Lannoo.
- Prinz, P., Deković, M., & Reitz, E. (2008). Ouderlijke persoonlijkheid, opvoeding en probleemgedrag. *Kind en Adolescent*, *1*, 4-16.

- Prinzle, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2005). Parent and child personality traits and children's externalizing problem behavior from age 4 to 9 years: A cohort-sequential latent growth curve analysis. *Merrill-Palmer Quarterly*, *51*, 335-366.
- Prinzle, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2006). A cohort-sequential multivariate latent Growth curve analysis of normative CBCL aggressive and delinquent problem behavior: associations with harsh discipline and gender. *International Journal of Behavioral Development*, *30*, 444-459.
- Prinzle, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquière, P., & Colpin, H. (2003). The additive and interactive effects of parenting and children's personality of externalizing behaviour. *European Journal of Personality*, *17*, 95-117.
- Rietveld, M., Hilhorst, N., Van Dijk, B. (2000). *Jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen. Een analyse in het kader van de motie van Duijkers*. Amsterdam: Van Dijk, Van Soomere & partners.
- Robins, R. W., John, O. P., Caspi, A., Moffitt, T. E., & Stouthamer-Loeber, M. (1996). Resilient, overcontrolled, and undercontrolled boys: Three replicable personality types. *Journal of Personality and Social Psychology*, *70*, 157-171.
- Rothbart, M. K. (2007). Temperament, development, and personality. *Current Directions in Psychological Science*, *16*, 207-212.
- Sentse, M., Veenstra, R., Lindenberg, S., Verhulst, F. C., & Ormel, J. (2009). Buffers and Risks in Temperament and Family for Early Adolescent Psychopathology: Generic, Conditional, or Domain-Specific Effects? The TRAILS Study. *Developmental Psychology*, *45*, 419-430.
- Sharpe, J. P., & Desai, S. (2000). The revised neo personality inventory and the mmpi-Psychopathology five in the prediction of aggression. *Personality and Individual Differences*, *31*, 505-518.
- Shaw, D. S., & Bell, R. Q. (1993). Development theories of parental contributors to antisocial behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *21*, 493-518.
- Shiner, R., & Caspi, A. (2003). Personality differences in childhood and adolescence: measurement, development, and consequences. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *44*, 2-32.
- Stanger, C., Achenbach, T. M., & Verhulst, F. C. (1997). Accelerated longitudinal comparisons of aggressive versus delinquent syndromes. *Development and Psychopathology*, *9*, 43-58.

- Tackett, J.L. (2006). Evaluating models of the personality-psychopathology relationship in children and adolescents. *Clinical Psychology Review, 26*, 584-599.
- Tolan, P.H., & Gorman-Smith, D. (1998). Development of serious and violent offending careers. In R. Loeber, & D.P. Farrington (red.). *Serious and violent juvenile offenders. Risk factors and successful interventions* (pp. 68-85). CA: Sage.
- Trinic, V., Branancic, M., & Nazor, M. (2008). The five-factor model of personality and aggressiveness in prisoners and athletes. *Kinesiology, 40*, 170-181.
- Van Leeuwen, K. G., Mervielde, I., Braet, C., & Bosmans, G. (2004). Child personality and parental behavior as moderators of problem behavior: variable- and person-centered approaches. *Developmental Psychology, 40*, 1028-1046.
- Verhulst, F. C., Van Der Ende, J., & Koot, H. M. (1997). *Handleiding voor de YSR/11-18*. Rotterdam: kinder en jeugdpsychiatrie, Sophia.